

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

יום חמישי כ"ג אב תשפ"ג, 10/08/23

לכבוד,

מורי התני"ך בחינוך הממלכתי,

שלום רב,

בחינות הקיץ השנה היו עדיין בצל מתווה הקורונה דבר שהשפיע על מספר הנבחנים הכולל בבחינות הבגרות החיצוניות. יחד עם זאת, מספר התלמידים הנבחנים בשנה זו היה גבוה יותר מהשנה הקודמת, אם כי עדיין לא חזרנו לממדי ההיבחנות טרום עידן הקורונה.

עם סיום בדיקת בחינות הקיץ תשפ"ג, ברצוני לשתף אתכם בתוצאות ובהישגי התלמידים ולהעלות מספר תובנות. התובנות, נכתבו בתום תהליך ההערכה, ומאוסוף הדברים מצוותי ההערכה. כמו כן, הניתוח הסטטיסטי של השאלונים, שפך אור על הנתונים, חידד ואישש חלק ניכר מהתובנות אשר יובאו לפניכם. התובנות יסייעו בידכם במתן הדגשים והכוונה בתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה במהלך הלימוד.

להלן הנתונים :

שאלון	שם השאלון	ציון
1261	2 יח"ל*	67.48
1264	עולים*	66.34
1262	30% משנה ואקסטרנים	63.19
1252	30% משנה ואקסטרנים עולים	לא היו נבחנים
1361	יחידות מורחבות*	66.59
1362	יחידות מורחבות נבחנים אקסטרנים	78.71
	*ציון בחינה בלבד.	

תובנות כלליות:

התובנות המופיעות להלן (לא בסדר חשיבות) מתייחסות למועד קיץ 2023 בלבד. אלה מצטרפות ומתווספות לתובנות שפורסמו במועדים הקודמים.

- מושם דגש בלמידה וההוראה על נושאי ספר בראשית ופחות על ספר שמות ונושאי הבחירה.

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

- בלימוד נושאי הבחירה ניתן לזהות בבירור מהו הנושא הנלמד בכיתה "חוק וחברה". בנושאים האחרים ניתן בבירור לראות שהם חסרו את התיווך של המורה. למקומו של המורה בתיווך בתהליכי הלמידה וההוראה, אין תחליף.
- בנושאי הבחירה רוב התלמידים בחרו "בחוק וחברה", אם כי ההישגים בו לא היו גבוהים במיוחד. בשאר הנושאים אשר נבחרו על ידי תלמידים לא מעטים, ההישגים היו נמוכים. חשוב ללמד בכל נושא בחירה את ההקשר והרקע ולא רק את פרטי המידע בו. כמו כן יש לתת את הדעת לייחודו של הזא'נר הנבחר למשל בנבואה או מזמורים.
- סעיפי א' נועדו להפיק את המידע מהפסוקים הנדונים, וההישגים בכל סעיפי א' היו נאותים. סעיפי ב' וג' משמשים להבניית הידע ויש להכין את התלמידים לכך בדרכי ההוראה למידה שלנו. יש והם יעסקו בהבנה מעמיקה ורחבה של הסוגיות השונות, בסדר חשיבה גבוה, בהשוואה ממקורות מקראיים וחץ מקראיים, בפרשנות מסורתית ובקרתית ועוד. ראה במבנה הבחינה.
- מיומנות ההשוואה תופסת מקום נרחב בסעיפי ב' וג'. ניכר כי ניתנה התייחסות למיומנות זו בדרכי ההוראה למידה. נראה כי התלמידים התמודדו יפה עם מקורות שונים וההשוואה ביניהם.
- ההתמקדות בעיקר בפשט הכתוב בתהליכי ההוראה והלמידה, פוגמת בלמידה הדורשת העמקה והרחבה בפרקי הלימוד. על פרטי המידע בטקסט המקראי התלמידים עונים יפה. אך כאשר בסעיפים האחרים הדורשים הבנה נרחבת והעמקה, התלמידים נתקלים בקושי לענות על סוג השאלות הללו.
- התמודדות עם פרשנות מסורתית ומודרנית, מיומנות שיש לתת עליה את הדעת בתהליכי ההוראה הלמידה וההערכה. יש ללמד את התלמידים על מהותה, המבנה שלה, מטרתה וכוונתה.
- התמודדות יפה מאד של התלמידים עם קטע להבנה וניתוח. ניכרת הכנה נאותה של המורים לקראת עיון עצמאי של הטקסט המקראי. נראה כי ההמלצה ללמד כל פרק ופרק במסגרת תכנית הלימודים כמו היה זה קטע להבנה וניתוח, הוכיחה עצמה.
- מושגים חסרים לתלמידים ייחודיים למקרא: "לפקוד", "חרם", "עוון", "נקה לא ינקה", "לראות את אלוהים", "ורא". לתנ"ך ישנה טרמינולוגיה ייחודית לו, ויש להשתמש בה בתהליכי ה.ל.ה.
- יש להגדיר לתלמידים מפורשות את השימוש במילות ההנחיה בבחינה: "ציין", "הסבר" "בסס את דבריך", "הבא ראיה", "הבא דוגמא".

שאלון 1261:

בנושאי בראשית ושמות ההישגים נאותים, והתלמידים בקיאים בחומרי הלימוד בנושאים אלה.

מספר התלמידים אשר בחרו לענות על הנושא " חוק וחברה" היה גבוה, ומבחירה זו ניכר כי זה הנושא הנלמד ביותר. יחד עם זאת היו לא מעט תלמידים שבחרו בכל אחד מהנושאים האחרים. ההישגים בהם היו נמוכים.

ההתמודדות עם המידע והתוכן בטקסט היא טובה וההישגים בהתאם. יחד עם זאת כאשר נדרשת התמודדות רחבה ומעמיקה של הטקסט המקראי, בסדר חשיבה גבוה, כאן ההישגים בינוניים ובמקרים מסוימים אף נמוכים.

ניכרת התמודדות טובה של התלמידים עם מספר מראי מקומות והשוואה ביניהם. ניכר כי למיומנות ההשוואה ניתן דגש בתהליכי ההוראה והלמידה, אם כי עדיין היא נזקקת לחיזוק והטמעה בתהליכים אלה.

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' - מורשת חברה ורוח

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

שאלה 1:

ניכר פער בין ההישגים של סעיף א' ובין ההישגים בסעיף ב' ו-ג'.

בסעיף ב' - לא הובן הביטוי "לא הולם", בהקשר לשאלה שנשאלה.

בסעיף ג' – תלמידים לא הבינו את המאבק הפנימי הנרמז שנמצא בו אברהם. זו הבנה מעבר לפרטי המידע הכתובים בטקסט המקראי.

שאלה 2:

בסעיף ב- תלמידים לא הבינו את השורש "נ.כ.ר.", והמשמעויות השונות בטקסט המקראי.

בסעיף ג' – התלמידים נדרשו להתייחס למקור נוסף להשוואה והמענה היה נאה.

שאלה 4:

יש פער בהישגים בין סעיף א' לבין שני הסעיפים האחרים. סעיף א' ההישגים בו היו גבוהים לעומת סעיפי ב' וג' ההישגים בהם היו בינוניים.

בסעיף ג' בתת הסעיף, הובאו שני מקורות חיצוניים, דבר אשר היווה עומס על התלמידים והקשה עליהם ליצור תשובה סדורה ורצויה.

שאלה 5:

סעיף ב, 2 - שלושה מראי מקומות היו מורכבים לתלמידים, והקשו עליהם ליצור תשובה סדורה. כמו כן ההערכה אישית של התלמיד לשינוי שעובר משה, הייתה חסרה.

סעיף ג, 1 – התלמידים התקשו להבין את החלוקה של תכונות האל.

הביטוי "נקה לא ינקה.." לא הובן על ידי התלמידים. הבנה של הביטוי הוא בסיסי להבנת הטקסט המקראי.

סעיף ג, 2 – תלמידים התקשו בעריכת השוואה בנושא תכונות האל, בין שני המקורות, שמות ויואל.

שאלה 6:

לא ניתן ללמד את הטקסט המקראי ללא הרקע של היחידה כולה. לא ניתן להתייחס אך ורק לפרק הספציפי מבלי להבין את הרקע העומד מאחורי פרקי היחידה כולה. למשל בדרישה לדעת מהו מעמד המדיני של בני ישראל בתקופה זו תשובתם של התלמידים הייתה חסרה מאד. כך היה גם בשאר הסעיפים.

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' - מורשת חברה ורוח

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

שאלה 7:

לא מעט תלמידים בחרו בנושא זה. והישגים היו נמוכים בכל אחד מהסעיפים. חסר הרקע של כל פרקי היחידה על מנת להבין את הנשאל בשאלות השונות. דבר המחזק את חשיבותו ומקומו של המורה בתיווך חומרי הלימוד ולא ניתן להסתפק בסיכום כזה או אחר.

שאלה 8:

הנושא הנבחר ביותר להוראה למידה ולהערכה. יחד עם זאת ההישגים בו נמוכים ואינם עומדים ביחס למקום בו הוא תופס במסגרת הלמידה הוראה והערכה. נראה כי ההתייחסות היא יותר לפשט הכתוב והמידע העולה מהפסוקים בחוק ופחות להבנה רחבה ועמוקה בו וההיבט המוסרי העולה ממנו. הסעיפים בהם נדרשה הבנה רחבה ועמוקה של החוק לקתה בחסר.

סעיפי ב' ו- ג' – מיומנות ההתמודדות עם פרשנות באשר היא, לקתה בחסר. במקרה זה של הרמב"ם.

שאלה 9:

בנושא זה, להבדיל ממרבית נושאי הבחירה הנדרש בהם ידיעת הרקע וההקשר, יש ללמד את ייחודו של הז'אנר על מאפייניו. היה קושי להתמודד עם המידע הבסיסי העולה מהמזמורים השונים.

שאלה 10:

לא ניתן להבין את מענה אלוהים לאיוב ללא ידיעת ההקשר ומהות הספר כולו, דבר שנעשה בהקשר של הלמידה וההוראה בכיתה. ניכר כי התלמידים שבחרו את הנושא הזה מרביתם לא למדו את הנושא בכיתה, וחסרו את התיווך ההכרחי של המורה.

שאלה 11:

הכנה נאותה של המורים להתמודדות ועיון עצמאי של התלמידים בטקסט המקראי. ההישגים בשאלה זו היו נאים.

שאלון 1361

הנושא הכולל של שאלון זה הוא "הולך כנגד הרוח". יש ללמד את פרקי היחידה בהקשר לנושא הכללי, והן בהקשרם ומקומם בתנ"ך. תלמידים ענו על השאלות השונות על פי פשט הכתוב בלבד ולא בהקשר בו הם מופיעים.

הסעיפים השונים אמורים להביא לידי ביטוי הבנה ורחבה והעמקה בפרקי הלימוד ואין להסתפק בפשט הכתוב.

שאלה 1:

סעיף א- התמודדות נאותה עם מיומנות הפרשנות. חוסר היכרות עם הביטוי המקראי "יראת אלוהים".

מדינת ישראל
 משרד החינוך

למידה בונה אדם
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א' - מורשת חברה ורוח

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

סעיף ב – מיומנות ההשוואה חסרה.

שאלה 2:

סעיף ב - סגנון הלשון הייחודית לשפה המקראית חסרה לתלמידים כגון "שאלה רטורית" "מילה מנחה".

שאלה 3:

זה הפריט הקשה ביותר בשאלון, אחוז בוחרים קטן וציון נמוך. השאלות ברובן עסקו במידע ולמרות זאת חסרו לתלמידים ההקשר והרקע של הפרק. התלמידים התקשו ברמה של תוכן הדברים בפרק הלימוד.

שאלה 4:

סעיף א- מיומנות ההשוואה לקתה בחסר. התלמידים לא ידעו לערוך השוואה בין סיפורה של האישה לבין סיפורו של דוד.

סעיף ב, 1 תלמידים לא הבינו מה מהות התפקיד של הנשים החכמות המשמשות כ"יועצות" ו"מגשרות".

סעיף ב, 2 התלמידים התקשו לענות על "מידת ההצלחה של האישה החכמה". מיומנות ההערכה מעבר לפשט הכתוב חסרה כאן.

מיומנות ההשוואה לקתה בחסר.

שאלה 7:

בסעיף א' נשאלו התלמידים מהו המסר של ירמיהו. מידע אלמנטרי בלימוד הפרק שחסר לתלמידים.

בסעיף ב' פריט שנראה קל התגלה כקשה אחוז בוחרים גבוה וציון נמוך. המידע שנשאלו התלמידים במה הואשם ירמיהו ובגלל זה הושלך לכלא. מידע אלמנטרי בלימוד הפרק שחסר לתלמידים.

אני תקווה שהנתונים והתובנות הללו, יחד עם הממצאים הנשלחים אליכם, יסייעו בידיכם לדייק ולכוון את דרכי ה.ל.ה בהתאם לצרכים בית ספרים נדרשים. צוות ההדרכה עומד לרשותכם ויסייע בכל שיידרש. אתם מוזמנים ליצור עימי קשר ישיר, לכל שאלה ותהיה הנוגעת לבחינת הבגרות.

בברכה,

ד"ר - ציון

מנהלת תחום דעת תני"ך ממי